

Mała konstytucja z 1992 roku

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Źródło: Roman Graczyk, *Tworzenie konstytucji w Polsce w latach 1989–1997*, 2001 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 20.04.2020 r.].
 - Źródło: Ryszard Chruściak, *Spór o konstytucyjne kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*, dostępny w internecie: biblioteka.oapuw.pl [dostęp 20.04.2020 r.].

- Źródło: Ryszard Mojak, *Geneza, prawnoustrojowe zasady i prawne procedury tworzenia i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018 r., nr XL, dostępny w internecie: prawo.ug.edu.pl [dostęp 20.04.2020 r.].
- Źródło: *Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 roku o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym*, dostępny w internecie: infor.pl [dostęp 25.05.2020 r.].

Rozpoczęta pod koniec lat 80. transformacja ustrojowa Polski trwała przez kilka lat. W tym czasie nastąpiła gruntowna zmiana ustroju politycznego. Polska Rzeczpospolita Ludowa, autorytarne państwo komunistyczne, przekształciła się w Rzeczpospolitą Polską, określającą się jako demokratyczne państwo prawne. Jednym z elementów tego procesu było przyjęcie tymczasowej konstytucji w 1992 roku.

Twoje cele

- Przedstawisz przyczyny uchwalenia Małej konstytucji z 1992 r.
- Wyjaśnisz zmiany w systemie politycznym, które wprowadziła ta konstytucja.
- Przeanalizujesz regulacje Małej konstytucji w kontekście konfliktów politycznych w Polsce z początku lat 90.

Przeczytaj

Geneza małej konstytucji z 1992 r.

Obrady Okrągłego Stołu zapoczątkowały w Polsce proces transformacji ustrojowej. Wydarzenia przyspieszyły znacznie po zwycięskich dla „Solidarności” wyborach parlamentarnych z 4 czerwca 1989 roku. Wyłoniony wówczas [sejm „kontraktowy”](#) przeprowadził gruntowną demokratyzację państwa. Wciąż jednak obowiązywała konstytucja z 1952 roku. Choć została ona w zasadniczy sposób znowelizowana, ciążył na niej stalinowski rodowód. Poza tym nieprecyzyjność niektórych jej przepisów w warunkach powstałego właśnie pluralizmu politycznego łatwo mogła prowadzić do kryzysów konstytucyjnych i paraliżu państwa. Sejm „kontraktowy” nie zdołał jednak przyjąć nowej ustawy zasadniczej, zwłaszcza że po dwóch latach się rozwiązał. Dlatego po pierwszych całkowicie wolnych wyborach parlamentarnych w 1991 roku zdecydowano się, po raz trzeci w historii Polski, przyjąć tymczasowy dokument – małą konstytucję z 1992 roku. **Ustawa konstytucyjna o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym** – bo taka była jej oficjalna nazwa – miała obowiązywać do czasu przyjęcia całkowicie nowej konstytucji, co ostatecznie nastąpiło w 1997 roku.

Zastanów się, czy potrafisz wymienić pozostałe dwie „małe konstytucje” Polski.

Mała konstytucja została uchwalona w październiku 1992 roku przez parlament wyłoniony już w całkowicie wolnych wyborach. Była to pierwsza ustawa zasadnicza demokratycznej Polski od czasów [konstytucji marcowej](#). Regulowała wyłącznie funkcjonowanie władzy ustawodawczej i wykonawczej oraz określała podstawowe zasady samorządu terytorialnego. W pozostałych kwestiach, takich jak prawa i obowiązki obywateli, zasady ustrojowe, sądy oraz trybunały, zachowały moc przepisy konstytucji z 1952 roku.

Zasady małej konstytucji

Mała konstytucja z 1992 roku rozdzielała, zgodnie z monteskiuszowską zasadą [podziału władz](#), legislatywę od egzekutywy. Jednocześnie wyraźnie zmniejszała uprawnienia prezydenta oraz senatu, dając nieco większą niż dotąd władzę Radzie Ministrów. Znaczna część regulacji z małej konstytucji została przeniesiona do ustawy zasadniczej z 1997 roku.

Legislatywa

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Władza ustawodawcza należała do **sejmu** oraz **senatu**. Obie izby parlamentu miały pochodzić z wolnych, wielopartyjnych wyborów. **Prawo inicjatywy ustawodawczej** przysługiwało Prezydentowi RP, Radzie Ministrów, posłom oraz senatorom. Projekt aktu prawnego trafiał do sejmu, a po jego przyjęciu przekazywany był do senatu. Ta druga izba mogła odrzucić przyjętą przez sejm ustawę lub wprowadzić do niej swoje poprawki. W takiej sytuacji jednak sejm mógł każdy wniosek senatu oddalić **bezwzględną większością głosów**, a ponieważ w poprzednim stanie prawnym była tu wymagana większość 2/3, możliwości blokujące senatu radykalnie się zmniejszyły.

Przypomnij sobie, dlaczego w 1989 roku wprowadzono tu większość 2/3.

Ostatecznie uchwalona przez parlament ustawa trafiała do prezydenta, który miał prawo ją jednak zawetować. W takim przypadku wracała ona pod obrady sejmu. Jeśli izba ponownie uchwaliła ustawę, tym razem większością 2/3 głosów, prezydent musiał ją podpisać. W przeciwnym wypadku weto prezydenta było ostateczne. Głowa państwa mogła również przed podpisaniem ustawy zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o orzeczenie, czy jest ona zgodna z konstytucją.

Kadencja sejmu i senatu wynosiła cztery lata. Sejm mógł jednak zostać rozwiązany przed jej upływem. W każdym przypadku oznaczało to automatycznie skrócenie kadencji senatu. Mała konstytucja z 1992 r. przewidywała **trzy przypadki rozwiązania sejmu**.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Przypomnij sobie, jak te regulacje wyglądają dzisiaj.

Egzekutywa

Władzę wykonawczą sprawował **Prezydent Rzeczypospolitej** oraz **Rada Ministrów**. Ten pierwszy wybierany był w głosowaniu powszechnym na **pięcioletnią kadencję**. Mała konstytucja wprowadziła jednocześnie wymóg **kontrasygnaty** (premiera lub

odpowiedniego ministra) dla aktów urzędowych głowy państwa oraz precyzyjniej niż dotąd ustaliła prezydenckie prerogatywy. Należały do nich m.in.: prawo inicjatywy ustawodawczej, zwracanie się z orędziem do sejmowi lub senatu, powoływanie sędziów (na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa), stosowanie prawa łaski oraz zwoływanie pierwszego posiedzenia nowo wybranego sejmowi i senatu. Prezydent nie ponosił odpowiedzialności politycznej, a za swoje czyny mógł odpowiadać tylko przed **Trybunałem Stanu**. Postawić przed nim mogło głowę państwa tylko **Zgromadzenie Narodowe** (sejm i senat zebrane na wspólnych obradach) – większością 2/3 ustawowej liczby swoich członków.

Zasadniczy ciężar władzy wykonawczej mała konstytucja przeniosła na Radę Ministrów. Miała ona prowadzić politykę wewnętrzną i zagraniczną RP. Rada Ministrów była powoływana przez prezydenta, ale musiała cieszyć się zaufaniem sejmowi. Powoływanie rządu odbywać się miało w tzw. **procedurze pięciu kroków**.

Zastanów się, czym poniższa procedura różni się od występującej w obecnej konstytucji procedury trzech kroków.

W każdej chwili sejm mógł udzielić rządowi **wotum nieufności**, co skutkowało jego dymisją. Mała konstytucja wprowadziła również, po raz pierwszy w historii Polski, procedurę **konstruktywnego wotum nieufności**. Polegała ona na tym, że sejm, wyrażając rządowi swój brak zaufania, w tym samym głosowaniu dokonywał wyboru kolejnego premiera. Rozwiązanie to, inaczej niż w obecnym stanie prawnym, **nie było** jednak obligatoryjne. W świetle konstytucji z 1992 roku Rada Ministrów musiała także podać się do dymisji w sytuacji, gdy sejm odrzucił absolutorium w sprawie wykonania przez nią ustawy budżetowej.

Mała konstytucja przewidywała możliwość udzielenia rządowi przez sejm pełnomocnictw do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy. Takie rozporządzenia nie mogły jednak dotyczyć zmiany konstytucji, ordynacji wyborczej, budżetu, praw obywateli i ratyfikacji umów międzynarodowych. Pełnomocnictwa mogły być przekazane wyłącznie ustawą, uchwaloną bezwzględną większością głosów na umotywowany wniosek Rady Ministrów. Musiały określać czas obowiązywania oraz zakres możliwych działań prawodawczych rządu. Prezydent zawsze mógł jednak odmówić podpisania rozporządzenia z mocą ustawy, co oznaczało, że nie wchodziło ono w życie. Mimo tej regulacji nigdy w czasie obowiązywania małej konstytucji rząd nie uzyskał od sejmowi takiego upoważnienia.

Słownik

konstruktywne wotum nieufności

uchwała, w której parlament wyraża swój brak zaufania do rządu i jednocześnie wskazuje osobę, która powinna zastąpić jego szefa

konstytucja marcowa

przyjęta w 1921 roku Konstytucja II Rzeczypospolitej, wprowadzająca w Polsce ustrój demokratyczny z systemem parlamentarnym

podział władz

stosowana we współczesnych demokratycznych państwach prawa kompozycja ośrodków władzy, wykluczająca dominację któregośkolwiek z nich i opierająca się na równowadze oraz wzajemnych hamulcach

sejm kontraktowy

sejm wyłoniony w pierwszych częściowo wolnych wyborach w PRL, które odbyły się 4 czerwca 1989 roku i odegrały przełomową rolę w procesie demokratyzacji Polski; został wybrany zgodnie z zasadami wypracowanymi przy „okrągłym stole” (stąd nazwa „kontraktowy”)

większość bezwzględna

ponad połowa wszystkich głosujących

wotum zaufania

uchwała parlamentu, wyrażająca jego poparcie dla rządu

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematem i wykonaj ćwiczenie.

Najważniejsze zmiany norm konstytucyjnych w latach 1989–1997

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Opisz, jak zmieniały się kompetencje najważniejszych organów państwa oraz relacje między nimi po 1989 roku.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Mała konstytucja z 1992 roku wprowadzała w Polsce system...

- komitetowy.
- prezydencki.
- półprezydencki.
- parlamentarny.

Ćwiczenie 2

Wymienione niżej przepisy pochodzą z czterech polskich konstytucji. Zaznacz ten, który znalazł się w małej konstytucji z 1992 roku.

- Art. 25. 5. Organizację rządu, a w szczególności zakres działania Prezesa Rady Ministrów, Rady Ministrów i Ministrów – określi dekret Prezydenta Rzeczypospolitej.
- Art. 67. 1. Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa.
- Art. 62. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie art. 60, Prezydent rozwiązuje Sejm albo w ciągu 14 dni powołuje, na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, Prezesa Rady Ministrów i Radę Ministrów.
- Art. 87. Poseł i członek rady narodowej powinni zdawać sprawę wyborcom ze swojej pracy i z działalności organu, do którego zostali wybrani.

Ćwiczenie 3

Wskaż, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, zakładając, że opisują one stan prawny ustanowiony przez małą konstytucję z 1992 roku.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Rada Ministrów była powoływana przez sejm.	☐	☐
Minister ponosił polityczną odpowiedzialność przed senatem.	☐	☐
Prezydent RP nie mógł wnieść poprawek do ustawy uchwalonej przez sejm.	☐	☐
W skład Zgromadzenia Narodowego wchodziłi posłowie i senatorowie.	☐	☐

Zapoznaj się z materiałem źródłowym i wykonaj ćwiczenie.

“ **Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 roku o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym**

Art. 4. [Kadencja Sejmu]

1. Kadencja Sejmu trwa 4 lata.
2. Kadencja Sejmu rozpoczyna się w dniu pierwszego posiedzenia i trwa do czasu zebrania się posłów na pierwszym posiedzeniu Sejmu następnej kadencji.
3. Prezydent zarządza wybory do Sejmu i Senatu w dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu miesiąca poprzedzającego upływ kadencji.
4. Sejm może zostać rozwiązany mocą własnej uchwały podjętej większością 2/3 głosów ustawowej liczby posłów.
5. Prezydent może rozwiązać Sejm w wypadkach określonych w niniejszej ustawie, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu. (...)

Art. 17. [Poprawki Senatu]

1. Ustawę uchwaloną przez Sejm Marszałek Sejmu przekazuje Senatowi.

2. Senat może w ciągu 30 dni ustawę przyjąć lub wprowadzić do jej tekstu poprawki albo ją odrzucić. Jeżeli Senat w ciągu 30 dni od dnia przekazania nie podejmie stosownej uchwały, ustawę uważa się za przyjętą.

3. Poprawki Senatu pociągające za sobą obciążenie budżetu państwa wymagają wskazania źródeł pokrycia.

4. Uchwałę Senatu odrzucającą ustawę lub poprawkę zaproponowaną w uchwale Senatu uważa się za przyjętą, jeżeli Sejm nie odrzuci jej bezwzględną większością głosów. (...)

Art. 50. [Postawienie Prezydenta w stan oskarżenia]

1. Prezydent za naruszenie Konstytucji lub ustaw oraz za popełnienie przestępstwa może być pociągnięty do odpowiedzialności tylko przed Trybunałem Stanu.

2. Postawienie Prezydenta w stan oskarżenia może nastąpić uchwałą Zgromadzenia Narodowego, podjętą większością co najmniej 2/3 głosów ogólnej liczby członków Zgromadzenia Narodowego na wniosek co najmniej 1/4 ogólnej liczby członków Zgromadzenia.

3. Z chwilą postawienia Prezydenta w stan oskarżenia sprawowanie przez niego urzędu ulega zawieszeniu. Art. 49 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio. (...)

Art. 57. [Tryb powołania Rady Ministrów]

1. Prezydent desygnuje Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek powołuje Radę Ministrów w składzie zaproponowanym przez Prezesa Rady Ministrów, w ciągu 14 dni od pierwszego posiedzenia Sejmu lub

przyjęcia dymisji Rady Ministrów. Powołanie przez Prezydenta Prezesa Rady Ministrów następuje wraz z powołaniem Rady Ministrów.

2. Prezes Rady Ministrów, najpóźniej w ciągu 14 dni od dnia powołania przez Prezydenta, przedstawia Sejmowi program działania Rady Ministrów z wnioskiem o udzielenie wotum zaufania. Sejm uchwała wotum zaufania bezwzględną większością głosów.

Art. 58. [Powołanie Rady Ministrów przez Prezydenta]

W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie art. 57, Sejm, w ciągu 21 dni, wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowany przez niego skład Rady Ministrów bezwzględną większością głosów. Prezydent powołuje tak wybrany Rząd i odbiera od niego przysięgę.

Art. 59. [Powołanie Prezesa Rady Ministrów przez Prezydenta]

W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie art. 58, Prezydent powołuje Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek Radę Ministrów w trybie art. 57, z tym że Sejm uchwała wotum zaufania większością głosów.

Art. 60. [Wybór Prezesa Rady Ministrów przez Sejm]

W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie art. 59, Sejm, w ciągu 21 dni, wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowany przez niego skład Rady Ministrów większością głosów. Prezydent powołuje tak wybrany Rząd i odbiera od niego przysięgę.

Źródło: Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 roku o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym, dostępny w internecie: infor.pl [dostęp 25.05.2020 r.].

Połącz wymienione działania z rodzajami większości, której wymagała mała konstytucja z 1992 r.

uchwała sejmu o samorozwiązaniu

większość bezwzględna

postawienie prezydenta w stan
oskarżenia

większość 2/3

odrzućenie poprawek senatu do ustawy

większość zwykła

udzielenie rządowi wotum zaufania
w trzecim kroku konstytucyjnym

większość 2/3 ustawowej liczby
członków organu

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj zadanie.

((Ryszard Mojak

Geneza, prawnoustrojowe zasady i prawne procedury tworzenia i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.

Sejm I kadencji i Senat II kadencji, wybrany w procedurze wyborów demokratycznych, zgodnie z negatywnym zakończeniem prac konstytucyjnych przez Sejm X kadencji i Senat I kadencji, był oczywiście legitymowany do podjęcia roli konstytuandy i rozpoczęcia od początku procedury przygotowania i uchwalenia nowej Konstytucji RP. Jak wskazałem, Sejm I kadencji, na początku swojej kadencji, podjął procedurę uchwalenia ustawy konstytucyjnej, przyjmując priorytetowo decyzję, że przed rozpoczęciem prac konstytucyjnych w zakresie uchwalenia nowej Konstytucji RP są potrzebne nowe, chociażby tymczasowo obowiązujące, konstytucyjne regulacje, wyznaczające zasady sprawowania władzy państwowej. Ustawa konstytucyjna miała przede wszystkim służyć stworzeniu sprawnego w nowych warunkach polityczno-ustrojowych mechanizmu rządzenia w państwie, uwzględniając ukształtowane po roku 1989 fundamentalne zasady ustroju politycznego państwa – zasada demokratycznego państwa prawa, zasada suwerenności narodu, zasada pluralizmu politycznego.

Z tym zakresem działalność Sejmu I kadencji, na początku kadencji po wyborach parlamentarnych z 27 października 1991 r., była bezpośrednio powiązana z inicjatywą uchwalenia Małej Konstytucji podjętej przez Prezydenta RP Lecha Wałęsę. Pod koniec listopada 1991 r. Prezydent Lech Wałęsa wystąpił do Sejmu z inicjatywą uchwalenia Małej Konstytucji oraz 3 grudnia 1991 r. złożył do Sejmu projekt ustawy

konstytucyjnej o powołaniu i odwołaniu rządu oraz zawierający propozycję nowych regulacji dotyczących sprawowania władzy.

Źródło: Ryszard Mojak, *Geneza, prawnoustrojowe zasady i prawne procedury tworzenia i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018 r., nr XL, dostępny w internecie: prawo.ug.edu.pl [dostęp 20.04.2020 r.].

Na podstawie tekstu źródłowego oraz wiedzy własnej wymień trzy przyczyny uchwalenia w 1992 roku małej konstytucji.

Ćwiczenie 6

Spośród poniższych przepisów małej konstytucji zaznacz te, które zawierają normy niewystępujące w obecnej ustawie zasadniczej.

- Art. 51. 1. Rada Ministrów prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej.
- Art. 23. 1. Sejm może ustawą podjętą bezwzględną większością głosów upoważnić Radę Ministrów, na jej umotywowany wniosek, do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy.
- Art. 57. 1. Prezydent desygnuje Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek powołuje Radę Ministrów w składzie zaproponowanym przez Prezesa Rady Ministrów, w ciągu 14 dni od pierwszego posiedzenia sejmu lub przyjęcia dymisji Rady Ministrów.
- Art. 48. 1. Prezydent może powołać ministrów stanu do reprezentowania go w sprawach związanych z wykonywaniem jego uprawnień.
- Art. 46. Akty prawne Prezydenta dla swojej ważności wymagają kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów albo właściwego ministra, którzy sprawę przedkładają Prezydentowi.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj zadanie.

((Roman Graczyk

Tworzenie konstytucji w Polsce w latach 1989–1997

Chruściak i Osiatyński piszą, że przegapiono „moment konstytucyjny”, a gdy on minął, uchwalenie konstytucji musiało odsunąć się na dłużej. Ten *moment* to czas pomiędzy powstaniem rządu Mazowieckiego we wrześniu 1989 r. a pierwszymi napięciami społecznymi w kwietniu roku następnego wykorzystanymi przez Lecha Wałęsę do jego kampanii „przyspieszenia”. „Przyspieszenie” było hasłem, które uaktywniło wszystkich potencjalnych kontestatorów Mazowieckiego. Załamał się szeroki konsens, a bez niego nie można już było marzyć o uchwaleniu konstytucji. (...)

Owszem, w tym czasie powstała Mała Konstytucja. Jednak było to z założenia uregulowanie tymczasowe. Partnerzy polityczni zgadzali się bowiem w tym, że się fundamentalnie nie zgadzają i że w tym stanie rzeczy nie będą potrafili rozstrzygnąć wielu najważniejszych kwestii, bez których żadna „duża” konstytucja istnieć nie może. Dlatego postanowili uchwalić tymczasową konstytucję, która ograniczy się do najważniejszych rozstrzygnięć z zakresu organizacji władzy, a pozostawi na przyszłość wszystkie inne, szczególnie te nacechowane symbolicznie. Po prostu nie było klimatu, żeby o tym spokojnie rozmawiać.

Źródło: Roman Graczyk, *Tworzenie konstytucji w Polsce w latach 1989–1997*, 2001 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 20.04.2020 r.].

Wyjaśnij, czym jest „moment konstytucyjny”, o którym mowa w powyższym tekście.

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj zadanie.

((Ryszard Chruściak

Spór o konstytucyjne kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Mimo wygaśnięcia politycznych przesłanek związanych z niektórymi ustaleniami Okrągłego Stołu, Mała konstytucja 1992 r. utrzymała większość 2/3. Równocześnie jednak praktyka stosowania weta przez Prezydenta RP L. Wałęsę wywoływała krytykę. Nie mogło to nie mieć wpływu na stosunek ugrupowań politycznych do tej kwestii. Znalazło to wyraz w szczególności w projektach konstytucji, jakie zostały przygotowane w związku z pracami nad nową ustawą zasadniczą.

Źródło: Ryszard Chruściak, *Spór o konstytucyjne kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*, dostępny w internecie: biblioteka.oapuw.pl [dostęp 20.04.2020 r.].

Wskaż, czego dotyczyła wspomniana w tekście większość 2/3 oraz do jakiego konstytucyjnego organu się odnosiła.

Dla nauczyciela

Autor: Krzysztof Kowaluk

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Mała konstytucja z 1992 roku

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

14) przedstawia polskie tradycje demokratyczne na przykładzie podstawowych instytucji ustrojowych: artykułów henrykowskich i Konstytucji marcowej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia najważniejsze zasady małej konstytucji z 1992 r.;
- wyjaśnia prawny i polityczny kontekst jej uchwalenia;
- bada znaczenie prawne dokumentu przyjętego w 1992 r.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych.

Środki dydaktyczne:

- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Dwoje uczniów przedstawia przygotowane w domu krótkie prezentacje. Tematem pierwszej z nich jest „Transformacja ustrojowa Polski – od Okrągłego Stołu do noweli grudniowej”. Temat drugiej to: „Wojna na górze i jej następstwa 1990–1992”. Materiały mogą być przygotowane na podstawie podręczników z historii najnowszej (np. A. Dudek, *Pierwsze lata Trzeciej Rzeczypospolitej*, Kraków 2004) i innych dostępnych źródeł, w tym internetowych.
2. Nauczyciel podsumowuje wnioski pochodzące z każdej z nich i podkreśla zbieżność czasową procesu transformacji ustrojowej oraz poważnego konfliktu politycznego w Polsce.
3. Przedstawiony jest temat i cele zajęć.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie – pod kierunkiem nauczyciela – starają się zdefiniować głównych aktorów wydarzeń z lat 1990–1992 (prezydent, główne siły polityczne), uwzględniając dynamikę zmian politycznych.
2. Nauczyciel umieszcza konflikty polityczne z tamtego okresu w kontekście ładu konstytucyjnego ówczesnej Polski (znowelizowana konstytucja z 1952 r.) i przedstawia problemy, jakie z tego kontekstu wynikały (nieprecyzyjność zapisów, podatność na kryzysy konstytucyjne). Ukazuje Małą konstytucję jako próbę usprawnienia państwa w powyższych okolicznościach.
3. Uczniowie zostają podzieleni na dwie grupy w celu pracy z tekstem Małej konstytucji. Jedna przygotowuje listę najważniejszych zasad funkcjonowania władzy ustawodawczej, druga – postępuje analogicznie z władzą wykonawczą. Następnie przedstawiciele każdej z grup przedstawiają na forum klasy swoje wnioski. Nauczyciel zwraca uwagę na ich poprawność.
4. Uczniowie zapoznają się ze schematem interaktywnym i wykonują zamieszczone pod nim ćwiczenie.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel pyta uczniów, które zmiany wprowadzone przez Małą konstytucję utrzymały się w aktualnym stanie prawnym. Odbywa się krótka burza mózgów, zakończona próbą określenia znaczenia Małej konstytucji dla systemu politycznego Polski.
2. Uczniowie wykonują ćwiczenia 1–3.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują ćwiczenia 4–8.

Materiał pomocniczy:

Roman Graczyk, *Tworzenie konstytucji w Polsce w latach 1989–1997*, wyborcza.pl.

Ryszard Chrusciak, *Spór o konstytucyjne kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*, biblioteka.oapuw.pl.

Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r., prawo.sejm.gov.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Schemat może zostać wykorzystany przez uczniów indywidualnie do własnej prezentacji multimedialnej lub podczas zajęć w charakterze podsumowania.